

Rzeki karpackie - czysta Natura 2000

Łososina PLH120087

Doliny rzeczne stanowią jeden z najsilniej zróżnicowanych biologicznie ekosystemów w naszym kraju. Liczne gatunki zwierząt odnajdują tu warunki dogodne do odpoczynku i żerowania, a liniowy charakter dolin rzecznych czyni je niezwykle efektywnymi korytarzami ekologicznymi. Bogactwo to zawdzięczamy różnorodności siedlisk i obfitości żerowisk w obrębie naturalnych, zmieniających się koryt rzecznych. Przekształcenia dolin rzecznych prowadzą jednak do zaniku niektórych gatunków – np. łososia.

W tym numerze biuletynu, oprócz wspomnianego łososia, przedstawimy kolejne ważne z punktu widzenia ochrony europejskiej przyrody gatunki ptaków i ssaków związane z doliną rzeki Łososiny.

fol. T. Wllk

Bóbr

fol. Klaudiusz Muchowski - CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=22928968>

Bóbr jest największym europejskim gryzoniem. Ma masywny i krępy tułów, przechodzący prawie bez zaznaczenia szyi w okrągłą głowę. Kończyny przednie są zręczne i chwytne, tylne natomiast są mocne i masywne, a palce spięte są błoną pławną. Bóbr jest doskonale przystosowany do ziemnowodnego trybu życia, znakomicie pływa i nurkuje – może pozostawać pod wodą nawet do 15 minut. Osiąga wagę od 18 do 29 kilogramów i długość ciała od 90 do 110 cm. Charakterystyczną cechą jego budowy jest duży, spłaszczony, pokryty zrogowaciałą łuską ogon i długie mocne siekacze. Sierść składa się z dwóch rodzajów włosów: przewodnich o długości 5–6 cm, tworzących warstwę zewnętrzną oraz wlnistych, bardzo cienkich, o długości ok. 2 cm, tworzących warstwę wewnętrzną, która chroni przed wychłodzeniem i przemakaniem. Bobry żyją do 30 lat. Łączą się w pary na całe życie. Rodzina bobrowa składa się z rodziców, młodych tegorocznych i z roku poprzedniego. W trzecim roku życia bobry opuszczają rodzinę, łączą się w pary i przystępują do rozrodu. Bobry są typowymi roślinożercami, jedzą prawie wszystkie gatunki roślin przybrzeżnych i wodnych. Pomimo powalania drzew nie jedzą ich drewna, a jedynie liście, młode pędy, cienkie gałązki, tyto i korę. Prowadzą nocny tryb życia. Nie zapadają w zimowe odrętwienie. Poprzez budowę tam bobry magazynują wodę, co przyczynia się do podwyższenia i stabilizacji poziomu wód gruntowych i utrzymania większej wilgotności na danym terenie. Tamy bobrowe przeciwdziałają powodziom w okresie silnych opadów, a w okresie suszy spiętrzona woda zapewnia przepływ poniżej tamy. Tworzone przez bobry rozlewiska i stawy są zasiedlane przez szereg gatunków zwierząt. Ponadto każdy, odpowiednio głęboki staw bobrowy, w którym w górnych partiach panują warunki tlenowe, natomiast w dolnych warunki beztlenowe, pracuje jak osadnik przyczyniając się do samooczyszczania się wód.

Wydra

fol. Bernard Landgraf, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=41335>

Wydra to ssak drapieżny, przystosowany do ziemnowodnego trybu życia. Odnacza się optywowym, smukłym ciałem, długim ogonem, krótkimi kończynami i szeroką spłaszczoną głową. Długość ciała dorosłych osobników wynosi przeciętnie od 60 do 100 cm, ogona od 35 do 60 cm, a ciężar od 6 do 10 kg, przy tym samice są mniejsze od samców. Ubarwienie grzbietu jest zwykle lśniaco-brązowe, podgardle, pierś i brzuch są jaśniejsze. Wydra jest aktywna głównie w nocy, a także o zmierzchu i świcie. Pod wodą postępuje się głównie wzrokiem, a także dobrze rozwiniętym zmysłem dotyku, w czym pomagają jej wrażliwe na nacisk włosy czuciowe na pysku oraz unerwione zakończenie nosa i opuszki łap. Wydra poluje głównie w wodzie, w niej towi większość swych ofiar, doskonale pływa i nurkuje, przy czym pod wodą porusza się szybciej niż na jej powierzchni. Może zasiedlać praktycznie wszystkie środowiska wód płynących i stojących. Wydra związana jest głównie z rzekami zasobnymi w ryby, które stanowią podstawę jej pożywienia. Dieta jest urozmaicona, poza rybami żywi się także rakami, małzami, żabami, rzadko ptakami i ssakami. Chętnie zasiedla wody o wysokich, zarośniętych brzegach, które zapewniają jej schronienie, ale spotykana jest również w pobliżu terenów zabudowanych.

Łosoś

fol. Wolfgang Striewski - www.meerforellen.info, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1148722>

Łosoś osiąga długość ciała do 150 cm i masę do 24 kg. Ma on stosunkowo małą głowę, spiczasty pysk i szeroki otwór gębowy. Jest rybą dwuśrodowiskową. Młodość (około 3 lat) spędza w wodzie słodkiej, w rzekach i potokach z dnem zwirowym. Starsze osobniki płyną do morza. Gdy osiągną dojrzałość płciową powracają do

miejsc rozrodu. Barwa łososa zmienia się wraz z wiekiem. Młode osobniki charakteryzują się dużymi, ciemnymi plamami i czerwonymi punktami na bokach. Doroste, żyjące w morzu, mają szaro-zielony grzbiet, srebrzyste boki i brzuch. W czasie wędrówek na tarło samce mają czerwony brzuch. Tarło odbywa się od listopada do lutego. Samica składa wówczas jaja w gniazdach o długości 2–3 m. Łososie w czasie wędrówek nie pobierają pokarmu. Natomiast przebywając w rzekach młode osobniki żywią się fauną denną, larwami owadów, a także kietzami i mięczakami. Po spłynięciu do morza zjadają większe okazy fauny dennej i małe ryby. W rzekach Karpackich gatunek wyginął, ze względu na niekorzystne zmiany siedliskowe, zapory wodne, które utrudniają mu wędrówkę, pogarszanie się jakości wód, a także kłusownictwo. Podejmowane są próby przywrócenia łososi w polskich rzekach.

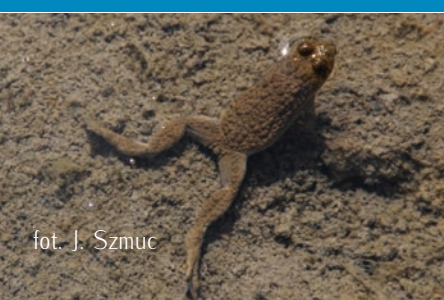
Podkowiec mały

fot. *Falco peregrinus* (Matthieu Gauvain) - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=13754180>

Podkowiec mały jest jednym z najmniejszych i najbardziej zagrożonych krajowych nietoperzy. Rozpiętość skrzydeł 19–25 cm, masa ciała 5,6–9 g. Ma długie i puszyste futerko, koloru brązowego na grzbiecie i jasnoszarego na brzuchu. Skrzydła ciemne, zaokrąglone i szerokie – podczas hibernacji owijają nimi szczelnie całe ciało. Wyróżnia go charakterystyczna narośl wokół nozdrzy o kształcie podkowy (stąd nazwa gatunku). W Polsce występuje wyłącznie na południu, w rejonach górskich, podgórskich i wyżynnych. Preferuje lasy liściaste lub mozaikę środowisk z licznymi zadrzewieniami i zakrzewieniami oraz tereny krasowe i skaliste, najlepiej w pobliżu wody. Odżywia się głównie drobnymi owadami, przede wszystkim komarami i ćmami, które chwytą w locie lub zbiera z powierzchni pni, liści i skał. Poluje również na pająki i inne bezkręgowce. Polowanie i lot w ciemnościach umożliwia mu echolokacja. Podkowiec mały podczas polowania porusza się w bliskiej odległości od elementów otoczenia i nie wylatuje na otwartą przestrzeń. Na schronienia kolonii rozrodczych wybiera przede wszystkim nieużytkowane i dobrze nagrzane strychy budynków (głównie sakralnych). Kolonie zimowe zakładają najczęściej w jaskiniach, sztolniach, opuszczonych piwnicach. Podkowce przywiązują się do swoich schronień, wykorzystując je przez wiele lat. Wśród zagrożeń, dla gatunku wymienia się: prace remontowe dachów i strychów prowadzone w okresie rozrodu nietoperzy tj. od 15.04. do 15.09, stosowanie toksycznych środków konserwacji drewna, wycinkę lub nadmierne przycinanie drzew w bezpośrednim otoczeniu kolonii rozrodczych, intensywne zewnętrzne oświetlenie budynków z koloniami, utratę tras migracji i żerowisk – niszczenie liniowych elementów krajobrazu, wielkoobszarowe wylesienia, fragmentację obszarów leśnych.

Kumak górski

fot. J. Szmuc

Kumak górski to niewielki ptaszak osiągający długość ciała do 6 cm. Strona grzbietowa ma ubarwienie zmienne od szarzielonego przez brązowy do oliwkowego z widocznymi ciemniejszymi plamami. Pokryta jest ona licznymi małymi guzkami (rogowymi kolcami) będącymi zakończeniami brodawek. W skórze znajdują się również gruczoły jadowe. Ubarwienie strony brzusznej stanowi popielato-szare tło pokryte charakterystycznymi, dużymi plamami w kolorze żółtym lub pomarańczowym. Prawa i lewa plama piersiowa połączona jest z prawą i lewą plamą ramieniową zaś prawa i lewa plama biodrowa połączona są z prawą i lewą plamą udową. Kumaki odżywiają

się drobnymi bezkręgowcami, owadami wodnymi i ich larwami oraz ślimakami i pajęczakami. Kumak górski występuje w Polsce niemal wyłącznie w Karpatach i na Pogórzu Karpackim. Jest on gatunkiem ciepłolubnym. Osobniki dorosłe spotkać można na pastwiskach, łąkach i w różnych typach lasów w pobliżu niewielkich zbiorników wodnych, które wybiera do rozrodu. Ciekawym zachowaniem kumaka górskiego jest przyjmowanie pozycji obronnej tzw. refleksu kumaka. Polega ona na łukowatym wygięciu ciała poprzez uniesienie głowy i miednicy z tylnymi kończynami. Umożliwia mu to pokazanie jaskrawych ostrzegawczych plam na spodzie ciała. Jest gatunkiem długowiecznym żyjącym do 16 lat. Rozród kumaka górskiego odbywa się w różnych typach zbiorników wodnych powstających w wyniku działalności ludzkiej. Są to rowy, koleiny, kałuże, nadrzeczne zwirowiska i różne zagłębienia terenu wypełnione wodą opadową. Kumak po przebudzeniu w połowie kwietnia pojawia się w zbiornikach wodnych i wydaje charakterystyczny głos godowy w postaci cichego kumkania. Jaja składane są w pakietach przyklejonych do patyków lub źdźbeł traw. Okres rozrodu trwa do sierpnia. W październiku kumaki wpadają w stan zimowego odrętwienia zakopując się w mule wodnym lub glebie. Zagrożeniem dla jego występowania jest zanik zbiorników wodnych będących miejscami rozrodu. Spowodowane jest to procesami naturalnymi takimi jak szybkie wysychanie zbiorników i zarastanie roślinnością oraz działalnością człowieka m.in. regulacją rzek i potoków, melioracją, zasypywaniem i wyrzucaniem śmieci, utwardzaniem dróg gruntowych i wzmożonym ruchem kołowym na tychże drogach.

Traszka grzebieniasta

fot. Rainer Theuer, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kammolchmaennchen.jpg>

Traszka grzebieniasta jest największą krajową traszką, której ciało może osiągać długość do 18 cm. Płeć najłatwiej można odróżnić w okresie godowym. U samca pojawia się na grzbiecie godowy grzebień utworzony z ząbkowanego fałdu skórznego. Na ogonie zaś pokazuje się srebrna wstęga biegąca przez całą jego długość. Samice nie przybierają barw godowych. Traszka grzebieniasta prowadzi ziemno-wodny tryb życia. Występuje w zarastających stawach, sadzawkach, zbiornikach powyroboiskowych i innego typu zbiornikach z wodą stojącą, charakteryzujących się dobrze rozwiniętą roślinnością, znacznym następcznieniem oraz dnem bogatym w kryjówki. Część życia spędza na lądzie w miejscach wilgotnych. Żywi się dżdżownicami, owadami, ślimakami, wodnymi skorupiakami, pajęczakami. Do rozrodu przystępuje pod koniec marca. Samice składają jaja zawiązując każde z osobna w liść rośliny wodnej. Po okresie godów traszki pozostają w zbiornikach wodnych nawet do jesieni. Larwy wykluwają się z jaj po 13 dniach. Przeobrażenie w młode osobniki następuje po 3 miesiącach życia larwalnego. Wówczas wychodzą one z wody i pozostają na brzegu. Larwy są drapieżnikami polującymi na drobne zwierzęta wodne. Traszka w sen zimowy zapada wraz z pierwszymi przymrozkami około końca października. Zimuje w norach ziemnych, pod korzeniami drzew. W warunkach naturalnych dożywają 15 lat. Zagrożenie dla traszki grzebieniastej stanowi utrata miejsc rozrodu poprzez zasypywanie, zarastanie, zarybianie, eutrofizację i zanieczyszczenie zbiorników wodnych oraz pogarszanie jakości wód. Spadek liczebności spowodowany jest także utratą dogodnych siedlisk lądowych na skutek wylesiania, intensyfikacji rolnictwa i budowania różnych barier związanych z transportem kolejowym i samochodowym, co utrudnia im migrację.

Rzeki Karpackie - czysta Natura 2000

www.rzekikarpackie.fwie.pl

Co tygodni do 31.12.2018
nagrada w konkursie na:

www.facebook.com/RzekiKarpackie

Projekt objęty wsparciem merytorycznym:

RDOŚ w Krakowie, RDOŚ w Rzeszowie

